

KOMORNI CIKEL

6. abonmajski koncert

Sreda, 29. april 2009, ob 19.30
Dvorana Union Maribor

PATRICIA
KOPATCHINSKAJA
– violina

ANNA MARIA
PAMMER – sopran

2008 | 2009

Koncert sta podprla Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije in Mestna občina Maribor.

Informacije in prodaja vstopnic: Narodni dom Maribor, Ulica kneza Koclja 9, 2000 Maribor, vsak delavnik od 8.30 do 18. ure, v soboto od 9. do 12. ure ter uro pred koncertom v Dvorani Union v Mariboru.
Tel. 02 229 40 11; 02 229 40 50; 040 744 122; 031 479 000. **E-pošta:** info@nd-mb.si, prodaja@nd-mb.si

<http://www.nd-mb.si/>

Spored

GYÖRGY KURTÁG (*1926)

Kafkovi fragmenti op. 24

I. del

1. *Dobri gredo skupaj v koraku*
2. *Kakor pot v jeseni*
3. *Skrivališča*
4. *Brez miru*
5. *Uspavanka I*
6. *Nikoli več (Izobčenje)*
7. *»Ko bi me vedno spraševal.«*
8. *Nekdo me je pocukal za obleko*
9. *Šivilje perila*
10. *Prizor na železniški postaji*
11. *Nedelja, 19. julija 1910*
(Uspavanka II, Poklon Zoltánu Jeneyu)
12. *Moja ušesa ...*
13. *Nekoč sem si zlomil nogo*
(Hasidski ples)
14. *Brez oklepa*
15. *Dve sprehajalni palici (avtenično-plagalni)*
16. *Brez povratka*
17. *Ponos (1910 / 15. november ob deseti uri)*
18. *Sanjavo je visel cvet*
(Poklon Robertu Schumannu)
19. *Nič takega*

II. del

1. *Resnična pot*
(Poklon – sporočilo Pierru Boulezu)

III. del

1. *Imeti? Biti?*
2. *Koitus kot kazen (Spev Marije Magdalene)*
3. *Moja jetniška celica*
4. *Umazan sem, Milená ...*
5. *Klavrno življenje (Dvojnik)*
6. *Sklenjeni krog*
7. *Cilj, pot, obojavljanje*
8. *Tako trdno*
9. *Penetrantno judovsko*
10. *Skrivališča (Dvojnik)*
11. *Osupli smo zagledali velikega konja*
12. *Prizor v tramvaju, 1910*
(»V sanjah sem prosil plesalko Eduardowo, če ne bi hotela vendar še enkrat odplesati čardaša.«)

IV. del

1. *Prepozno (22. oktober 1913)*
2. *Dolga zgodba*
3. *V spomin Robertu Kleinu*
4. *Iz stare beležke*
5. *Leopardi*
6. *V spomin Joannisu Pilinszkemu*
7. *Spet in spet*
8. *Mesečna noč naju je zaslepila*

György Kurtág, ki ga je njegov rojak György Ligeti označil kot »najpomembnejšega madžarskega skladatelja«, se je rodil leta 1926 madžarskim staršem v Lugoju v Transilvaniji, na ozemlju, ki je po letu 1918 pripadlo Romuniji. V otroštvu ga je klavir poučevala mati, kasneje pa se je v Temišvaru učil klavir pri Magdi Kardos in kompozicije pri Maxu Eisikovitsu. Od leta 1946 je študiral na Akademiji za glasbo Franza Liszta v Budimpešti, kjer so bili med njegovimi učitelji Sándor Veress in Ferenc Karkas (kompozicija) ter Pál Kadosa (klavir) in Leó Weiner (komorna glasba). V času študija (leta 1947) se je poročil s pianistko Márto Kinsker, leto zatem pa si je pridobil madžarsko državljanstvo. Leta 1951 je diplomiral iz klavirja in komorne glasbe, 1955 pa iz kompozicije.

György Kurtág je sprva deloval predvsem kot pianist; nad vse je bil cenjen kot izvajalec Bartókovih del. Tudi njegove zgodnje skladbe nosijo Bartókov pečat – zlasti opazne so značilne ritmične strukture njegovega slavnega rojaka in zvočnost ljudskih pesmi. Kurtágovo diplomsko delo, *Koncert za violo*, pa kaže vplive Bartókovega *Violinskega koncerta št. 2*. Sicer pa modernejša evropska glasba na Madžarskem ni bila lahko dostopna. Državna oblast, ki je sicer močno spodbujala izvedbo Bartókovih del, je prepovedala celo nekaj skladb iz njegovega srednjega obdobja. Kurtág je poznal le nekaj partitur Stravinskega, Schönberga in Weberna. Z nekaterimi njihovimi deli se je lahko seznanil tudi preko posnetkov, ki jih je imel njegov prijatelj Ligeti.

Posebej pomembno za Kurtágovo skladateljsko ustvarjanje pa je bilo enoletno študijsko bivanje v Parizu (1957/58), kjer je študiral pri Dariusu Milhaudu in Oliverju Messiaenu ter se seznanil z glavnimi Webernovimi deli. Čeprav je pri Webernu občudoval in posnemal tehnično dovršenost skladb, je nanj najbolj vplivala Webernova ekspresivnost in izpovednost – tisto, kar je v svojih delih tudi sam vedno in na prvem mestu iskal. Najbolj učinkovita pariška spodbuda za ustvarjanje pa

je prišla od umetniške psihologinje Marianne Stein, ki mu je svetovala, naj se pri iskanju svojega ustvarjalnega glasu najprej posveti povsem preprostim nalogam in ciljem – naj npr. raziskuje, na kakšne načine sta med seboj lahko povezana dva tona. Jasno začrtane smernice in delo z najmanjšimi možnimi elementi zaznamujejo njegove skladbe te prve faze zrelega skladateljskega obdobja.

Kurtág je na Madžarskem ostal tudi po revoluciji leta 1956; v tem času je bil doma in v tujini znan predvsem kot instrumentalni in vokalni glasbeni pedagog. Do leta 1963 je bil korepetitor na Srednji glasbeni šoli Bartók, leta 1967 pa je postal profesor na Lisztovi akademiji: sprva je poučeval klavir, zatem pa komorno glasbo. Med letoma 1960 in 1968 je kot korepetitor sodeloval tudi s solisti Madžarske državne koncertne agencije in Narodne filharmonije.

V vseh teh letih tudi skladateljsko ni popolnoma miroval. Sad pariškega študija, *Godalni kvartet, op. 1* (posvečen Steinovi, ki ji je Kurtág skoraj tri desetletja kasneje posvetil še *Kafkove fragmente*), je ob izvedbi v Budimpešti leta 1961 povzročil pravo senzacijo, saj je bil prvo delo sodobne madžarske glasbe, ki je tedaj asimiliralo sodobne evropske glasbene tokove. Dve leti kasneje je začelo nastajati vokalno delo *Bornemisza Péter mondásai, op. 7 (Reki Pétra Bornemisza)*, uglasbitev fragnetov iz besedil reformatorskega madžarskega frigidarja. Delo, ki ga lahko smatramo tudi kot neke vrste predhodnika *Kafkovih fragmentov*, je bilo premierno izvedeno leta 1968 v Darmstadt, a ni naletelo na velik odziv. Naslednjih nekaj let je Kurtág kot skladatelj obtičal v slepi ulici, čeprav je eno leto vmes študiral tudi v Berlinu.

Spodbuda za izhod iz slepe ulice je prišla od učiteljice klavirja Marianne Teöke, ki je Kurtága povabila k sodelovanju pri klavirskem albumu za otroke. Odzval se je z *Elő-Játékok (Pred-igre)*, kjer je utemeljil nov način pisanja za klavir. Čeprav gre na prvem mestu za skladbe, namenjene otrokom, je v njih našel osvo-

bajajoč pristop h komponiranju in klavirski igri, ki je pomemben tako za izvajalca kot za skladatelja. Nadaljnja tovrstna zbirka *Játékok (Igre)* se mu je zdela celo tako pomembna, da je postala nekakšno ozadje vseh njegovih skladateljskih aktivnosti, glasbena beležka, v kateri je predeloval dogodke iz svojega življenja ter se v skladbicah obračal na prijatelje in znance, rešetal njihove glasbene ideje ali se preprosto poklonil njihovemu spominu. Poleg tega so bile *Játékok* izhodišče tudi za nadaljnje ustvarjanje, delavnica, v kateri so se brusile Kurtágove ideje. Igram so sledile številne druge podobne skladbe. V tem obdobju je skladatelj veliko sodeloval tudi s posameznimi izvajalci, med drugim s svojim slavnim učencem, pianistom Zoltánom Kocsisem, violinistom Andrásom Kellerjem in sopranistko Adrienne Csengery, ki je premierno izvedla vseh sedem Kurtágovih ciklov za sopran od op. 12 do op. 26 in katere glas je imel Kurtág v mislih, ko je pisal *Kafkove fragmente*.

Najbolj odmevno delo tega obdobja je bilo *Poslaniya pokoynoy R.V. Trusovoy, op. 17 (Sporočila pokojne R.V. Trusove)*, ki mu je prineslo sloves tudi v tujini. Aforistično in zgoščeno delo kljub – za Kurtága značilni – špartanski skoposti v besedah in notah posega do samih skrajnosti izraza in kaže na skladateljevo preintenzivno občutljivost za jezik. Ruščina, ki se je naučil ob branju Dostojevskega, je za Kurtága v tem obdobju postala neke vrste sveti jezik. Tako kakor v *Rekih Pétra Bornemisza* in kasneje v *Kafkovih fragmentih* je tudi tu pokazal svojo izredno občutljivost za besedilo. Čeprav je Kurtág skoraj poliglota – poleg madžarščine in romunščine govori tudi angleško, nemško, rusko in francosko, zna pa tudi starogrško – je zanj vsak jezik izredno dragocen, z besedami je varčen in celo skop, a zato nobena ni izrečena brez potrebe. Tako je tudi z njegovim glasbo ter z njegovim razumevanjem glasbe nasploh: vsaka, prav vsaka nota ima svoj razlog. In že ena sama nota lahko pove ogromno.

Ob vsem tem ni čudno, če je bil Kurtágov ustvarjalni

proces nemalokrat zadržan in počasen. Leta 1985, ko mu je bilo 59 let, je imel za seboj komaj 23. številko opusa, več del je ostalo nedokončanih ali pa jih je umaknil. Bolj kot skladatelj je Kurtág slovel kot izjemen pedagog in izvajalec. Vendar se zdi, da je po letu 1985 njegovo ustvarjanje postalo bolj stabilno in uravnoteženo – da je našel gotovost v skladateljski poti, ki si jo je izbral, in jo uskladil s svojo izvajalsko in pedagoško dejavnostjo. V tem času je napisal tudi nekaj del za večje zasedbe, v katerih je med drugim raziskoval tudi glasbene tehnike preteklih obdobij (npr. renesančno večžborje), pa vendar se zdi, da mu je najbližja komorna glasba. Skromna, zgoščena, prečiščena, karseda reducirana: malo not in malo besed, po drugi strani pa iskanje vse globljega izraza; povedati čim več s čim manj sredstvi. K vse večjemu priznanju doma in v tujini so prispevale tudi številne nagrade (med najpomembnejšimi je bila glasbena nagrada Ernsta von Siemensa). Kurtág se je leta 1986 na Lisztovi akademiji uradno upokojil in le še izjemoma poučeval, od leta 1993 dalje pa ga pedagoška in skladateljska pot ter sodelovanje z različnimi ansambli vodijo predvsem po velikih evropskih prestolnicah, kot so Berlin, Dunaj, Amsterdam in Pariz.

Kafkovi fragmenti op. 24 (napisani med letoma 1985 in 1987, posvečeni psihologinji Marianne Stein) sodijo med največje Kurtágove mojstrovine in so začetniki novega ustvarjalnega obdobja, v katerem je skladatelj še bolj intenzivno kot v prejšnjih letih komponiral v razrahljano povezanih skupinah fragmentov. Ti fragmenti so pravzaprav skupina 40 miniaturnih, aforističnih stavkov za sopran in violino, razporejeni v štiri neenakomerne večje dele – do tedaj največje število drobcev, kar jih je Kurtág povezal v celoto. Nekateri drobci imajo izrazit pulziven ritem, spet drugeje lahko zasledimo odmeve madžarskih ljudskih napevov, po drugi strani pa ne moremo preslišati vplivov zahodnoevropske tradicije umetniške glasbe, zlasti te z za-

četka 20. stoletja. Kakor pove že naslov dela, so to fragmenti, ki nimajo ambicije, da bi tvorili neko enotno, zaokroženo celoto (vrstni red posameznih drobcev oz. stavkov je celo sam skladatelj tudi po praizvedbi leta 1987 kar nekajkrat spremenil). Vendar pa iz fragmentarne razbitosti nekako izstopata II. del (posvečen Boulezu in resnični poti) ter IV. del, ki ga zaznamuje ljubezenska tematika. Predvsem imajo fragmenti neko drugo ambicijo, ki jo zelo uspešno izpolnjujejo: iskati resnico in izraz v različnih smereh človekove psihe, celo v njenih ekstremih, pri čemer so elegantni prehodi med posameznimi fragmenti / stavki le redko možni, če ponekod ne že kar moteči. Tako nastane ekspresivna drama iz fragmentarnih prizorov, v kateri ima vsaka najmanjša glasbena gesta svoj pomen in posebno vlogo v odnosu do druge geste. Tako sopranski glas kot violina pri tem preizkušata skrajnosti tega, kar je tehnično sploh še mogoče in izvedljivo – svoje lastne skrajnosti.

Besedila pesmi so vzeta iz Kafkovih pisem (v teh je bila njegova najožja zaupnica Milená Jesenská), beležk in dneviških zapiskov: po vsebini in značaju so intimna, med seboj zelo različna, a vizualno močna. Morda jim je skupna le značilna »kafkowska« obsedenost s potjo in ciljem, ki vedno ostaja v ozadju vseh trditev in vprašanj. Fragmenti niso poslanice ali izjave, namenjene javnosti, bolj samogovori, ki sprašujejo svoj lastni jaz in njegove najbližje (kakor predstavljata nekakšen ego in alter ego tudi glas in violina v Kurtágovi uglasbitvi). Pri teh kratkih odlomkih iz Kafkovih zapisov, ki si jih je Kurtág beležil dolga leta, je skladatelja morda nagovorila prav izrazita osebna nota, s katero se je do neke mere poistovetil tudi sam. Besedila so – podobno kot pri *Igrah* – s Kurtágovega stališča izrazito avtobiografsko obarvana; na to kažejo že naslovi posameznih stavkov, nenazadnje pa tudi glasba sama. Partitura je polna drobnih namigov in celo osebnih sporočil znanim glasbenikom in drugim skladateljevim znancem. Morda je to ekspresivno delo tako avtobiografsko tudi

zato, ker je Kurtág v Kafki našel sorodno dušo – pa ne samo zato, ker sta oba judovskega porekla. Družijo ju predvsem podobne osebnostne in umetniške lastnosti: skrajna varčnost in prečiščenost v (bodisi literarnem bodisi glasbenem) jeziku, žalost in obup, obenem humor in globina ter silna želja, da bi svojo umetnost prignala do konca – da bi pot neke imela cilj in odrešitev.

Katarina Šter

I. del

1. Die Guten gehn im gleichen Schritt...

Die Guten gehn im gleichen Schritt. Ohne von ihnen zu wissen, tanzen die anderen um se Tänze der Zeit.

2. Wie ein Weg im Herbst

Wie ein Weg im Herbst: Kaum ist er rein gekehrt, bedeckt er sich wieder mit den trockenen Blättern.

3. Verstecke

Verstecke sind unzählige, Rettung nur eine, aber Möglichkeiten der Rettung wieder so viele wie Verstecke.

4. Ruhelos

Ruhelos.

5. Berceuse I

Schlage deinen Mantel, hoher Traum, um das Kind.

6. Nimmermehr (Excommunicatio)

Nimmermehr, nimmermehr kehrst du wieder die Städte, nimmermehr tönt die grosse Glocke über dir.

7. „Wenn er mich immer fragt.“

„Wenn er mich immer fragt.“ Das ä, losgelost vom Satz, flog dahin wie ein Ball auf der Wiese.

8. Es zupfte mich jemand am Kleid

Es zupfte mich jemand am Kleid, aber ich schüttelte ihn ab.

1. Dobri gredo skupaj v koraku ...

Dobri gredo skupaj v koraku. Ne da bi vedeli zanje, drugi okrog njih plešejo plese časa.

2. Kakor pot v jeseni

Kakor pot v jeseni: komaj je očiščena, že se spet pokrije s suhim listjem.

3. Skrivališča

Skrivališč je nešteto, odrešitev ena sama, vendar je možnosti rešitve zopet toliko kot skrivališč.

4. Brez miru

Brez miru.

5. Uspavanka I

Ovijte svoj plašč okoli otroka, lebdeče sanje.

6. Nikoli več (Izobčenje)

Nikoli več, nikoli več se ne povrneš v mesta, nikoli več ne bo nad tabo zadonel velik zvon.

7. »Ko bi me vedno spraševal.«

»Ko bi me vedno spraševal.« Ta »ä«, osvobojen stavka, je odletel stran kakor žoga na polju.

8. Nekdo me je pocukal za obleko

Nekdo me je pocukal za obleko, vendar sem se ga otrešel.

9. Die Weissnäherinnen

Die Weissnäherinnen in den Regengüssen.

10. Szene am Bahnhof

Die Zuschauer erstarren, wenn der Zug vorbeifährt.

11. Sonntag, den 19. Juli 1910

(Berceuse II, Hommage à Jeney)

Geschlafen, aufgewacht, geschlafen, aufgewacht,
elendes Leben.

12. Meine Ohrmuschel ...

Meine Ohrmuschel fühlte sich frisch, rauh, kühl,
saftig an wie Blatt.

13. Einmal brach ich mir das Bein

(Chassidischer Tanz)

Einmal brach ich mir das Bein, es war
das schönste Erlebnis meines Lebens.

14. Umpanzert

Einen Augenblick lang fühlte ich mich umpanzert.

15. Zwei Spazierstöcke (Authentisch-plagal)

Auf Balzacs Spazierstockgriff: Ich breche all
Hindernisse. Auf meinem: Mich brechen alle
Hindernisse. Gemeinsam ist das »alle«.

16. Keine Rückkehr

Von einem gewissen Punkt an gibt es keine
Rückkehr mehr. Dieser Punkt ist zu erreichen.

9. Šivilje perila

Šivilje perila v dežnih nalivih.

10. Prizor na železniški postaji

Gledalci ostrmijo, ko se vlak pelje mimo.

11. Nedelja, 19. julija 1910

(Uspavanka II, Poklon Zoltánu Jeneyu)

*Spal, se prebudil, spal, se prebudil,
klavrno življenje.*

12. Moja ušesa ...

*Moja ušesa so bila na dotik sveža, groba, hladna
in sočna kakor list.*

13. Nekoč sem si zlomil nogo

(Hasidski ples)

*Nekoč sem si zlomil nogo, to je bilo najlepše
doživetje mojega življenja.*

14. Brez oklepa

Za trenutek sem se počutil razoroženega, brez oklepa.

15. Dve sprehajalni palici (avtenično-plagalni)

*Na Balzacovem ročaju sprehajalne palice: Jaz zlomim
vse prepreke. Na mojem: Mene zlomijo vse prepreke.
Skupno nama je »vse«.*

16. Brez povratka

*Od neke točke dalje ni več nobenega povratka.
To točko je treba doseči.*

17. Stolz (1910 / 15. November, zehn Uhr)

Ich werde mich nicht müde werden lassen. Ich werde in meine Novelle hineinspringen und wenn es mir das Gesicht zerschneiden sollte.

18. Träumend hing die Blume
(Hommage à Schumann)

Träumend hing die Blume am hohen Stengel.
Abenddämmerung umzog sie.

19. Nichts dergleichen

Nichts dergleichen, nichts dergleichen.

17. Ponos (1910 / 15. november ob deseti uri)

Ne bom dopustil, da bi se utrudil. Skočil bom v svojo novelo, pa če mi razreže obraz.

18. Sanjavo je visel cvet
(Poklon Robertu Schumannu)

*Sanjavo je visel cvet z visokega stebila.
Obdal ga je večerni mrak.*

19. Nič takega

Nič takega, nič takega.

II. del

1. Der wahre Weg

(Hommage – message à Pierre Boulez)

Der wahre Weg geht über ein Seil das nicht in der Höhe gespannt ist, sondern knapp über den Boden. Es scheint mehr bestimmt, stolpern zu machen, als begangen zu werden.

1. Resnična pot

(Poklon – sporočilo Pierru Boulezu)

Resnična pot gre po vrvi, ki ni napeta visoko, temveč nizko nad tlemi. Zdi se, da je bolj namenjena temu, da bi spotikala, kot da bi bila uhojena.

III. del

1. Haben? Sein?

Es gibt kein Haben, nur ein Sein, nur ein nach letztem Atem, nach Ersticken verlangendes Sein.

2. Coitus als Bestrafung

(Canticulum Mariae Magdalene)

Coitus als Bestrafung des Glückes des Beisamenseins.

3. Meine Gefängniszelle

Meine Gefängniszelle, meine Festung.

4. Schmutzig bin ich, Milená...

Schmutzig bin ich, Milená, endlos schmutzig, darum mache ich ein solches Geschrei mit der Reinheit. Niemand singt so rein als die, welche in der tiefsten Hölle sind; was wir für den Gesang der Engel halten, ist ihr Gesang.

5. Elendes Leben (Double)

Geschlafen, aufgewacht, geschlafen, aufgewacht, elendes Leben.

6. Der begrenzte Kreis

Der begrenzte Kreis ist rein.

7. Ziel, Weg, Zögern

Es gibt ein Ziel, aber keinen Weg, was wir Weg nennen, ist Zögern.

1. Imeti? Biti?

Nobenega »imeti« ni, je le »biti«, ki hrepeni po poslednjem dihu, po zadušitvi.

2. Koitus kot kazen

(Spev Marije Magdalene)

Koitus kot kazen sreče biti skupaj.

3. Moja jetniška celica

Moja jetniška celica, moja trdnjava.

4. Umazan sem, Milená...

Umazan sem, Milená, neskončno umazan, zato zganjam tak vik in krik s čistostjo. Nihče ne poje tako čisto kot tisti, ki so v najglobljem peklju; njihovo petje je to, kar imamo za angelski spev.

5. Klavrno življenje (Dvojniki)

Spal, se prebudil, spal, se prebudil, klavrno življenje.

6. Sklenjeni krog

Sklenjeni krog je čist.

7. Cilj, pot, obotavljanje

Obstaja cilj, vendar ni poti; kar mi imenujemo pot, je obotavljanje.

8. So fest

So fest wie die Hand den Stein hält. Sie hält ihn aber fest, nur um ihn desto weiter zu verwerfen. Aber auch in jene Weite führt der Weg.

9. Penetrant jüdisch

Im Kampf zwischen dir und der Welt sekundiere der Welt.

10. Verstecke (Double)

Verstecke sind unzählige, Rettung nur eine, aber Möglichkeiten der Rettung wieder so viele wie Verstecke.

11. Staunend sahen wir das grosse Pferd

Staunend sahen wir das grosse Pferd. Es durchbrach das Dach unserer Stube. Der bewölkte Himmel zog sich schwach entlang des gewaltigen Umrisses, und rauschen flog die Mähne im Wind.

12. Szene in der Elektrischen, 1910

(„Ich bat im Traum die Tänzerin Eduardowa, sie möchte doch den Csárdás noch einmal tanzen.“)

Die Tänzerin Eduardowa, eine Liebhaberin der Musik, fährt wie überall so auch in der Elektrischen in der Begleitung zweier Violinisten, die sie häufig spielen lässt. Denn es besteht kein Verbot, warum in der Elektrischen nicht gespielt werden dürfte, wenn das Spiel gut, den Mitfahrenden angenehm ist und nichts kostet, das heisst, wenn nachher nicht eingesammelt wird. Es ist allerdings im Anfang ein wenig überraschend, und ein Weilchen lang findet jeder, es sei unpassend. Aber bei voller Fahrt, starkem Luftzug und stiller Gasse klingt es hübsch.

8. Tako trdno

Tako trdno kakor roka drži kamen. A trdno ga drži le zato, da bi ga zavrgla še dlje. Toda pot vodi tudi v tisto daljavo.

9. Penetrantno judovsko

V boju med seboj in svetom sekundiraj svetu.

10. Skrivališča (Double)

Skrivališč je nešteto, odrešitev ena sama, vendar je možnosti rešitve zopet toliko kot skrivališč.

11. Osupli smo zagledali velikega konja

Osupli smo zagledali velikega konja. Prebil je streho naše izbe. Oblačno nebo se je počasi vleklo vzdolž mogočnega obrisa, in griva je šumeče plapolala v vetru.

12. Prizor v tramvaju, 1910

(»V sanjah sem prosil plesalko Eduardowo, če ne bi hotela vendar še enkrat odplesati čardaša.«)

Plesalka Eduardowa, ljubiteljica glasbe, potuje vsepovsod in tudi v tramvaju v spremstvu dveh violinistov, ki jima pogosto naroči, naj igrata. Kajti nobene prepovedi ni, zaradi katere se v tramvaju ne bi smelo igrati, če je igranje dobro in sopotnikom prijetno ter nič ne stane, to pomeni, da se za igranje ne pobira denarja. Sicer pa je v začetku nekoliko presenetljivo, in nekaj časa se vsem zdi, da je neprimerno. Toda pri polni hitrosti, močnem vleku zraka in v tihih ulicah čedno zveni.

IV. del

1. Zu spät (22. Oktober 1913)

Zu spät. Die Süßigkeit der Trauer und der Liebe. Von ihr angelächelt werden im Boot. Das war das Allerschönste. Immer nur das Verlangen, zu sterben und das Sich-noch-Halten, das allein ist Liebe.

2. Eine lange Geschichte

Ich sehe einem Mädchen in die Augen, und es war eine sehr lange Liebesgeschichte mit Donner und Küssen und Blitz. Ich lebe rasch.

3. In memoriam Robert Klein

Noch spielen die Jagdhunde im Hof, aber das Wild entgeht ihnen nicht, so sehr es jetzt schon durch die Wälder jagt.

4. Aus einem alten Notizbuch

Jetzt am Abend, nachdem ich von sechs Uhr früh an gelernt habe, bemerke ich, wie meine linke Hand die rechte schon ein Weilchen lang aus Mitleid bei den Fingern umfasst hielt.

5. Leoparden

Leoparden brechen in den Tempel ein und saufen Opferkrüge leer; das wiederholt sich immer wieder; schliesslich kann man es vorausberechnen, und es wird ein Teil der Zeremonie.

1. Prepozno (22. oktober 1913)

Prepozno. Sladkost žalosti in ljubezni. Da se mi je nasmehnila v čolnu. To je bilo najlepše od vsega. Vedno le hrepeneti po smrti in še-zdržati, samo to je ljubezen.

2. Dolga zgodba

Nekemu dekletu sem pogledal v oči, in bila je zelo dolga ljubezenska zgodba z grmenjem in poljubi in bliskanjem. Hitro živim.

3. V spomin Robertu Kleinu

Lovski psi se še igrajo na dvorišču, a divjad jim ne uide, pa naj sedaj še tako hitro dirja skozi gozdove.

4. Iz stare beležke

Sedaj zvečer, potem ko sem se učil od šestih zjutraj, opažam, kako moja levica že nekaj časa iz sočutja drži desnico za prste.

5. Leopardi

Leopardi vlomijo v tempelj in požlampajo vse iz žrtvenih vrčev; to se ponavlja znova in znova; nazadnje se njihov prihod lahko že vnaprej preračuna in postane del obreda.

6. In memoriam Joannis Pilinszky

Ich kann ... nicht eigentlich erzählen, ja fast nicht einmal reden; wenn ich erzähle, habe ich meistens ein Gefühl, wie es kleine Kinder haben könnten, die die ersten Gehversuche machen.

7. Wiederum, wiederum

Wiederum, wiederum, weit verbannt, weit verbannt. Berge, Wüste, weites Land gilt es zu durchwandern.

8. Es blendete uns die Mondnacht

Es blendete uns die Mondnacht. Vögel schrien von Baum zu Baum. In den Feldern sauste es. Wir krochen durch den Staub ein Schlangenpaar.

6. V spomin Joannisu Pilinszkemu

Ne morem ... pravzaprav povedati ničesar, skoraj ne morem govoriti; ko pripovedujem, imam največkrat občutek, kakršnega bi lahko imeli majhni otroci pri prvih poskusih hoje.

7. Spet in spet

Spet in spet, v dalj pregnan, v dalj pregnan. Gore, puščavo, širno deželo je treba prehoditi

8. Mesečna noč naju je zaslepila

Mesečna noč naju je zaslepila. Ptiči so kričali z drevesa na drevo. Po poljih je švigalo. Plazila sva se skozi prah, kačji par.

Prevedla: Katarina Šter

Anna Maria Pammer

Anna Maria Pammer, rojena v Linzu, je študirala petje, violončelo, ter specializirala v izvajanju samospeva, oratorija in opere na dunajski Univerzi za glasbo in upodabljajoče umetnosti. Po končanem študiju je postala članica Mednarodnega opernega studia Züriške opere.

Njen prvi odmevni nastop je bila vloga v Zimmeranovem *Der Schuh und die fliegende Prinzessin* leta 1995 na Salzburškem festivalu in v Leipziški operi. Sledili so nastopi na Dunaju in v gledališčih v Ulmu, Darmstadt, St. Gallnu in Celovcu, redno pa sodeluje tudi z dunajskima Novo opero in NetzZeitom.

Njen repertoar zaobjema glasbo od srednjega veka do del 20. in 21. stoletja, posebej pa se posveča sodobni glasbi. Najpomembnejši orkestri, s katerimi je že nastopila, so Dunajski simfonični in radijski simfonični orkester, Radijski orkester iz Torina, orkester gledališča Fenice, Haydnova filharmonija, Brucknerjev orkester iz Linza, dunajski ansambel Klangforum in Filharmonija iz Brna. Med najpomembnejše dirigente, s katerimi je sodelovala, sodijo Adam Fischer, Roger Norrington, Dennis Russell Davies, Rudolf Barschai, Gary Bertini, Bertrand de Billy, Roberto Abbado, Philippe Herreweghe, Johannes Kalitzke, Peter Rundel, Caspar Richter in Franz Welser-Möst.

V komornoglasbenih povezavah je pela s Kvartetom Arditti, Kvartetom Hagen, Kvartetom Aron, z Dunajskim klavirskim triom ter s Patricio Kopatchinskajo, Andrásem Kellerjem in Gidonom Kremerjem.

S Kafkovimi fragmenti se je v letu 2004 predstavila v Baslu, Winterthurju, Heidelbergu, Bruslju in Amsterdamu. Leto zatem je z recitali med drugim nastopala tudi v New Yorku in na Dunaju, kjer je izvajala tudi vse Webernove samospeve. Leta 2005 je na Dunaju nastopila v vlogi Denise v Tippettovi operi *The Knot Garden*, leta 2006 pa v Langovi operi *Theater der Wiederholungen*, uprizorjeni v pariški operi Bastille.

Patricia Kopatchinskaja

Patricia Kopatchinskaja, rojena staršema glasbenikoma v Moldaviji, je študirala kompozicijo in violino na Dunaju in v Bernu (pri Evgeniji Čugajevi in Igorju Ozimu). Prejela je veliko mednarodnih nagrad, med drugim mednarodno nagrado v Mehiki leta 2000, prestižno nagrado za mlade umetnike *International Credit Suisse Group*, nagrado za mlade talente evropske mreže EBU za leto 2004, dve leti kasneje pa še nemško nagrado *Förderpreis Deutschlandfunk*. Njeno sodelovanje z Avstralskim komornim orkestrom je revija *Australian Limelight* označila za najboljšo komornaglasbeno produkcijo leta.

Violinistka je nastopila že z mnogimi vodilnimi svetovnimi orkestri, kot so Dunajski filharmoniki, Dunajski simfonični orkester, Nemški simfonični orkester iz Berlina, Radijski simfonični orkester Stuttgart, Mahlerjev komorni orkester, Finski radijski simfonični orkester, Bergenska filharmonija, moskovski Simfonični orkester Čajkovskega, Filharmonija iz Tokia in mnogi drugi. Med dirigenti njenih koncertnih nastopov so najpomembnejši Andreescu, Benzi, Borejko, B. de Billy, Eötvös,

Fedosejev, Gazarian, Goodman, Griffiths, Herreweghe, Jansons, Neeme in Paavo Järvi, Kim, Langrée, Litton, Marin, Nelsons, Norrington, Oramo, Penderecki, Petrenko, Pons, Rasilainen, Russell Davies, Schiff in Skrowaczewski.

Do sedaj je že bila povabljena na velike odre najprestižnejših prizorišč (dvorana Carnegie, Lincoln Center, dvorana Wigmore in Kraljeva festivalska dvorana v Londonu, Opera iz Sydneya, Berlinska filharmonija, dvorana Tonhalle v Zürichu, Concertgebouw v Amsterdamu, Velika dvorana moskovskega Konservatorija, dvorana Suntory v japonski prestolnici itd.).

Sodelovala je že na številnih festivalih stare celine in drugod po svetu (Festival Lucern, gstaadski Menuhinov festival, jazz festival Montreaux, Wien Modern, Heidelberška pomlad, Beethovnov festival v Varšavi in komornoglasbeni festivali v Mondseeju, Delftu, Kuhmu, Oxfordu, West Corku in Antalyi).

Pri komornih koncertih Kopatchinskaja mnogokrat nastopa s pianisti, kot so Polina Lešenko, Fazil Say, Mihaela Ursuleasa in Henri Sigfridsson, s slednjim in čelistko Sol Gabetto pa nastopajo tudi kot trio.

Njena diskografija zajema veliko del sodobnih skladateljev, njena najnovejša zgoščenka, izdana pri založbi Naive, pa je za recital s pianistom Fazilom Sayjem prejela nagrado *Excellentia* luksemburškega Pizzicata, v letošnjem letu pa pripravlja še izdajo CD-ja z vsemi Beethovnovimi skladbami za violino in orkester, ki ga bo posnela z Orkestrom Champs Elysées in Philippom Herreweghejem.

Patricia Kopatchinskaja se tudi sama posveča skladateljskemu ustvarjanju, hkrati pa je bilo posebej zanjo spisanih že več violinskih koncertov (J. Doderer, O. Zykan, G. Resch, G. Kühr, J. Wyttenbach in F. Say) in drugih del sodobnikov (R. Carrick, V. Dinescu, M. Economou, L. Nussbichler, I. Sokolov, B. Yoffe...).

Patricia Kopatchinskaja igra na violino Pressende iz leta 1834.

Napovedujemo

Nedelja, 17. maj 2009, ob 19.30

7. abonmajski koncert Orkestrskega cikla

Dvorana Union Maribor

RADIJSKI SIMFONIČNI
ORKESTER FRANKFURT

Paavo Järvi dirigent

Spored:
Haydn, Bártok, Brahms

VPIS ABONMAJEV 2009/2010

- vpis za dosedanje abonente:
od 15. do 29. maja 2009
- vpis za nove abonente:
od 22. do 29. maja 2009

Več o programu, cenah in
ugodnostih na www.nd-mb.si,
v Informacijski pisarni Narodnega doma
in v objavah v medijih.

Maribor, Slovenija kandidat za Evropsko prestolnico kulture 2012

ČISTA ENERGIJA!

Maribor • Murska Sobota • Novo mesto • Ptuj • Slovenj Gradec • Velenje

VEČER

RTS